

THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES' LINGUISTIC RIGHTS IN THE MEDIA

PhD Student Irina-Nicoleta Ghigiu, University of Craiova

Abstract : Mass-media or the mass communication is an important factor in the social life. The most important roles of mass-media are: the function of informing, the function of communication, the cultural-educational function, the function of interpretation, the function of entertainment, the function of speaking and language.

Mass-media constitutes a veritable background for the protection of the linguistic rights on addressing the national minorities. The use of the minority languages in mass-media has a very well formed juridical ground that encompasses both the internal juridical landmarks and the international one.

The linguistic rights of the national minorities are guaranteed and assured through a wide range of networks, in radio, television and newspaper

Keywords: *mass-media, linguistic rights of the national minorities, guaranties of the linguistic rights in radio and television, guaranties of the linguistic rights in the written press.*

I. Repere juridice privind utilizarea limbilor minoritare in mass-media

1. Repere juridice interne.

Mass-media sau comunicarea de masă¹ constă în orice formă de comunicare având caracter public in care mesajele se adresează unei largi audiențe în mod unilateral și direct printr-o tehnologie de difuzare.

Protecția drepturilor lingvistice ale minorităților naționale în România are ca fundament dreptul la informație care este un adevărat drept fundamental.²

Utilizarea limbilor minoritare în mass-media este garantată în legislația românească atât prin legea fundamentală cât și prin legislația specială.

Prin art.31 alin.1 din Constituția României privind dreptul la informare este consacrat dreptul persoanelor de a avea acces la orice informație de interes public în sensul că acest drept nu poate fi îngrădit. În continuare, în celelalte alienate ale textului de lege menționat, se dispune că autoritățile publice sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor, iar dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze protecția tinerilor sau securitatea națională.

În dezvoltarea și aplicarea în concret a prevederilor art.31 din Constituția României au fost adoptate reglementări speciale privind protecția utilizării limbilor minoritare prin mass-media.

Legea audiovizualului nr.504/2002 prevede în art.10 alin.3 lit.f că printre atribuțiile

¹ M. Coman, Introducere în sistemul mass-media, Ed. Polirom, București 1999, p.8; D.C. Dănișor, Drept constituțional și instituții politice, vol. I Teoria general. Tratat, Ed. C.H. Beck, București 2007 p.283; N. Miulescu, Știința administrației, Ed. Universul Juridic, București 2010, p.239; J.C. Bertrand, O introducere în presa scrisă și vorbită, Ed. Polirom, București 2001, p.19; A se vedea și V. Cuilenburg, Știința comunicării, Ed. Humanitas, București 1998, p.37; D. Popa, Mass-media astăzi, Ed. Institutul European, Iași, 2002, p.53

² I.Muraru, E.S.Tănăsescu, Constituția României. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București 2008, p.299; G.M. Preduca, Drepturile omului-valențe juridice și canonice, Ed. C.H. Beck, București 2001, p.230; B. Selean-Guțan, Drept constituțional și instituții politice, Ed. Hamangiu, București 2008, p.295; I.Muraru, E.S.Tănăsescu, op.cit. 2008, p.299

Consiliului Național al Audiovizualului, ca garant al interesului public în domeniul comunicării audiovizuale, este și cea privind protejarea culturii și a limbii române, precum și a culturii și a limbilor minorităților naționale.

În privința furnizării de servicii de programe prin rețele de comunicații, în art.82 alin.4 din aceeași lege se dispune că în localitățile în care o minoritate națională reprezintă o pondere mai mare de 20 %, distribuitorii vor asigura și servicii de transmitere a programelor care sunt libere la retransmisie, în limba minorității respective.

Prin art.4 din Legea nr.41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune se precizează că între obiectele de activitate ale acestor servicii publice există și realizarea programelor de radiodifuziune sau de televiziune în limbile minorităților naționale sau în alte limbi cu scop informativ, educativ, cultural sau de divertisment.

Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune au obligația de a promova valorile minorităților naționale și de a include pe lângă creația românească un procent de 30% din creații specifice minorităților naționale.

Conducerea și administrarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune este aleasă de către Parlament, iar numirea unuia dintre membrii fiecărui consiliu este atribuită grupurilor parlamentare ale minorităților naționale.

Reprezentativitatea minorităților naționale în conducerea acestor instituții este asigurată și la nivelul studiourilor teritoriale care au emisiuni în limba minorităților naționale unde în comitetele directe ale acestora trebuie cuprinși și reprezentanți ai realizatorilor acestor emisiuni.

O situație specială reglementativă există în domeniul presei scrise în care avem încă în vigoare Legea presei din Republica Socialistă România nr.3/1974. În cuprinsul Legii nr.3/1974 se prevede că „oamenilor muncii din rândul naționalităților conlocuitoare le sunt create condiții de informare și exprimare a opiniilor și prin organe de presă în limba maternă.”

O asemenea concepție a legii este astăzi depășită în practică, deoarece în virtutea drepturilor constituționale oferite minorităților naționale, presa scrisă există într-o diversitate de publicații și cu valențe care depășesc cu mult această reglementare desuetă.

2. Repere juridice internaționale

a. Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale. Potrivit art.9 pct.1 din Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale³, părțile semnatare ale acesteia se angajează să recunoască faptul că dreptul la libertatea de expresie a fiecărei persoane aparținând minorităților naționale include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau comunica idei în limbile minoritare fără ingerințe ale autorităților publice și independent de frontiere.

Părțile vor lua măsuri în cadrul sistemelor lor legislative ca persoanele aparținând minorităților naționale să nu fie discriminate privind accesul la mijloacele de informare.

Părțile semnatare ale Convenției-cadru nu vor crea obstacole în cale înființării și utilizării mijloacelor de informare scisă de către persoanele aparținând minorităților naționale

³ Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale semnată la 1 februarie 1995

și vor veghea în măsura posibilului ca persoanele aparținând minorităților naționale să aibă posibilitatea de a-și crea și utiliza propriile mijloace de informare.

b. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare. Prin art.11 din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare⁴, părțile semnatare s-au angajat să asigure pentru vorbitorii limbilor regionale sau minoritare în zonele în care acestea sunt folosite utilizarea acestor limbi în cadrul mijloacelor de comunicare publice sau private.

Componentele acestei utilizări se referă la crearea de stații de radio și canale de televiziune în limbile minoritare, programarea de emisiuni în limbile regionale sau minoritare, emiterea de programe în limbile regionale sau minoritare, crearea sau menținerea a cel puțin un organ de presă în limbile regionale sau minoritare, sprijinirea formării jurnaliștilor și a personalului pentru mijloacele de comunicare care utilizează limbile regionale sau minoritare.

În continuare, în art.11 paragraful 2 este cuprins angajamentul părților semnatare ale Cartei de a garanta libertatea de recepție directă a emisiunilor radio și de televiziune ale țărilor vecine realizată într-o limbă folosită, într-o formă identică sau apropiată de a limbilor regionale sau minoritare și de a nu restricționa libertatea de expresie și libera circulație a informației într-o limbă regională sau minoritară.

În final, la paragraful 3 din același articol 11, se precizează că părțile Cartei se angajează să vegheze ca interesele vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să fie luate în considerare în cadrul structurilor eventual create care au ca atribuții garantarea libertății și a pluralității mijloacelor de comunicare.

II. Garantarea drepturilor lingvistice ale minorităților naționale în radio și televiziune.

3. Asigurarea de posturi și emisiuni radio în limbile minoritare

Serviciile publice de radio și televiziune sunt asigurate în România prin Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune.

Societatea Română de Radiodifuziune nu are posturi de difuzare a emisiunilor exclusiv în limbile minoritare. Ea difuzează totuși prin studiourile teritoriale emisiuni în limbile minorităților naționale.

Studioul public de radio Reșița difuzează emisiuni în limba maghiară, germană, slovacă, ucrainiană și sârbă, iar studioul teritorial de radio Cluj-Napoca difuzează emisiuni în limbile maghiară și ucrainiană.

Studioul teritorial Constanța are emisiuni în limba greacă, rusă, turcă, tătară, armeană, aromână. Studioul teritorial Iași difuzează emisiuni în limba ucrainiană, iar studioul teritorial Timișoara în limbile maghiară, sârbă, bulgară, cehă, ucrainiană. Studioul teritorial Târgu Mureș prezintă emisiuni în limba maghiară, germană, slovacă, ucrainiană și sârbă. Radio Târgu Mureș emite săptămânal 3000 de minute în limba maghiară și acoperă cu programe județele Mureș, Brașov, Harghita și Covasna.

Drepturile lingvistice ale minorităților maghiară, germană și bulgară sunt asigurate în mass-media prin intermediul radioului și în cadrul emisiunilor promovate de către studiourile de radio private.⁵

⁴ Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare adoptată de Consiliul Europei în anul 1992

⁵ Exemplu: Emisiuni difuzate în limba maghiară la Radio Galaxia din Baia Mare, Radio Agnita din Agnita, Radio Star din Brașov, Radio Agnus din Cluj Napoca, Radio Color din Hunedoara, Radio Deea din Miercurea

În condițiile în care nu există posturi de radio publice care să emită exclusiv în limba minorităților naționale, prin alocarea de licențe radio pentru posturile private cu emisie în limba minorităților naționale, cu consecința facilitării de creare de stații radio, se acoperă în mod practic angajamentul luat în acest sens de statul român prin semnarea Cartei.

O situație specială o are minoritatea maghiară deoarece există câteva zeci de posturi care emit în limba maghiară. În zonele unde minoritatea maghiară este mai numeroasă, funcționează posturi de radio locale care emit pentru această comunitate în limba maghiară (de exemplu: Paprika Radio-Cluj Napoca, Radio Gaga-Târgu Mureș, Retro Radio-Miercurea Ciuc, Sículus Radio-Târgu Secuiesc). O problemă a acestor posturi de radio locale o reprezintă faptul că ele nu acoperă toate ariile geografice unde trăiesc vorbitorii limbii maghiare. Cei care locuiesc în mediul rural și cei care locuiesc în arii cu număr mai mic de etnici maghiari, nu beneficiază de emisiunile unor asemenea posturi atâta timp cât nu există posturi de radio private cu emiteră în limba maghiară cu acoperire regională.

4. Asigurarea de canale și difuzarea de programe în limbile minoritare.

Legea audiovizualului nr.504/2002 dispune în art.82.alin.4 că distribuitorii de retransmisie de programe prin rețele de comunicație electronice vor asigura în localitățile în care o minoritate națională reprezintă o pondere mai mare de 20% și servicii de transmitere a programelor care sunt libere la retransmisie în limba minorităților respective.

Societatea Română de Televiziune difuzează prin canalele TVR1, TVR2, TVR3, TVR Cultural, TVR Internațional, emisiuni în toate limbile minoritare.

Canalul TVR 3 a fost înființat în octombrie 2008 și a permis mărirea spațiului alocat emisiunilor în limbile minoritare și totodată crearea de noi emisiuni. Pentru prima dată în istoria televiziunii române au fost incluse în grila de programe a TVR3, în octombrie 2008, emisiuni în limba bulgară, croată, rusă, turcă, tătară, greacă, cehă, slovacă și ucrainiană.

În cadrul Televiziunii Române funcționează o Secție maghiară și o Secție de emisiuni pentru alte minorități.

Nu există încă un post de televiziune, ca serviciu public, care să emită exclusiv în limba maghiară. Există totuși o soluție intermediară prin înființarea în anul 2008 a studioului teritorial de televiziune Târgu Mureș al cărui program este de aproape 50% în limba maghiară.

Societatea Română de Televiziune, ca serviciu public, prin studiourile sale teritoriale are emisiuni în limbile minorităților naționale.

Studioul teritorial Cluj are emisiuni în limba maghiară (160min) și germană(10min.) iar studioul teritorial Timișoara are emisiuni în limba germană(25min.), maghiară(25min.), sârbă(25min) și rromă (4min).

Postul național TVR1 difuzează emisiuni în limba maghiară 150 de minute, în limba germană 90 de minute, iar TVR2 difuzează emisiuni în limba maghiară 120 minute, în limba germană 60 de minute și rromă 60 de minute.

Ciuc, Radio Național FM din Oradea, Radioson din Sighișoara, Radio Star din Sfântu Gheorghe; emisiuni difuzate în limba germană la Radio Arad din Arad, Radio Still din Sighetul Marmației, Radio Dorna din Vatra Dornei; emisiuni difuzate în limba bulgară la Radio Zimnicea din Zimnicea, Radio Sud din Turnu Măgurele, Radio Meridian din Roșiori de Vede, Radio Semnal din Alexandria.

Nu există un post sau canal al televiziunii publice care să emită exclusiv într-o limbă a minorităților naționale. În sfera mijloacelor de comunicare în masă există și posturi de televiziune private care difuzează emisiuni în limbile minorităților naționale.⁶

Posturi private de televiziune în limba maghiară există doar la nivel local în zonele cu populație preponderent maghiară. O mare parte din nevoile populației maghiare de a viziona emisiuni de televiziune în limba maghiară sunt acoperite prin preluarea canalelor de limbă maghiară din Ungaria sau internaționale, prin serviciile de televiziune prin cablu.

Prin crearea canalului TVR 3 al televiziunii publice naționale s-au îmbunătățit grilele de programe cu emisiuni în limba minorităților. O mare contribuție în realizarea acestor emisiuni o au și studiourile teritoriale ale televiziunii publice.

Emisiunile posturilor TVR1 și TVR 2 au o mare acoperire geografică care este benefică și pentru persoanele aparținând minorităților naționale.

Raportându-ne la situația concretă, în contextul dispozițiilor Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare, până în prezent s-a dat relevanță doar prevederilor acesteia cu privire la încurajarea și facilitarea difuzării de programe de televiziune în limbile regionale sau minoritare.

Este încă deficitară îndeplinirea angajamentelor autorităților române de a facilita crearea în cadrul serviciilor publice a cel puțin unui canal de televiziune în limba maghiară.

Spre deosebire de radio unde există mai multe posturi private de limbă maghiară, în cazul televiziunilor, datorită costurilor mari de funcționare a unei stații de televiziune, posturile private de televiziune în limba maghiară există doar la nivel local și în ariile cu populație majoritar maghiară.

III. Garantarea drepturilor lingvistice ale minorităților naționale în presa scrisă

5. Crearea și menținerea de organe de presă în limbile regionale sau minoritare.

Înființarea de publicații și menținerea acestora sunt garantate în România⁷. În prezent, presa scrisă nu este reglementată în România printr-o lege specială, iar Legea nr.3/1974 privind presa din Republica Socialistă România este deja desuetă.

Principiul care guvernează presa scrisă din România este cel al libertății de exprimare, consacrat de art.30 din Constituția României.

În virtutea acestui principiu, presa scrisă funcționează pe principiul autoreglementării în sensul că organizațiile de jurnaliști își au codurile lor deontologice în baza cărora își evaluează și apreciază performanțele din domeniu.

În practică, presa scrisă există într-o diversitate de forme și mijloace atât pentru populația majoritară cât și pentru persoanele aparținând minorităților naționale.

Există atât publicații cu conținut bilingv cât și publicații în limba maternă a minorităților. Aceste publicații sunt în general reviste cu apariție săptămânală, lunară sau chiar trimestrială care acoperă subiecte privind cultura, obiceiurile și limba persoanelor aparținând minorităților naționale. Finanțarea editării unei asemenea publicații este făcută

⁶ Exemplu:emisiuni în limba maghiară: postul K TV din Miercurea Ciuc, Transilvania Tv din Oradea,Alpha Tv din Petroșani, Pro Tv Târgu Mureș; emisiuni în limba germană:Televiziunea Arad, AS tv din Bistrița, RTT din Brașov

⁷ Art 30 alin.3 din Constituția României

din fondurile pe care organizațiile minorităților le primesc de la Departamentul de Relații Interetnice.

Distribuția revistelor respective este făcută gratuit în comunități prin intermediul școlilor, primăriilor, lăcașelor de cult sau filiale ale organizațiilor minorităților.

O presă scrisă periodică în mod cotidian sau săptămânal există doar în cazul limbii maghiare sau germane. Sunt cunoscute ziarele centrale în limba maghiară Romaniai Magyar Szo care apare la București și Kronika, având apariție la Cluj și care sunt difuzate în întreaga țară. În limba germană există de asemenea un ziar central și anume Allgemeine Deutsche Zeitung care apare la București și care se difuzează în întreaga țară.

Există deasemenea cotidiene județene de limbă maghiară și anume: Szabadsag-Cluj; Nepujzag-Târgu Mureș; Hargita Nepe-Miercurea Ciuc; Haromszek-Sfântul Gheorghe; Friss Ujsag-Satu Mare; Bihari Naplo-Oradea; Nyugati Jelen-Arad (pentru județele Arad, Timiș, Hunedoara).

Săptămânalele politice reprezintă o altă categorie de publicații în limba maghiară sau germană. În limba maghiară apar săptămânal următoarele: Brassoi Lapok-Brașov; Erdelyi Naplo-Cluj; Erdelyi Riport-Oradea; Uj Szo-Timișoara.

În limba germană sunt publicate săptămânal: Hermannstadter Zeitung-Sibiu; Banater Zeitung-Timișoara; Karpaten Rundschau-Brașov.

Un spațiu important în aria publicațiilor de limbă maghiară sau germană îl ocupă revistele culturale, a căror apariție este, după caz, săptămânală sau lunară.

Revistele culturale care apar în limba maghiară sunt: Helikon-Cluj; A Het-Târgu Mureș; Lato-Târgu Mureș; Korunk-Cluj; Szekelyfold-Miercurea Ciuc; Muvelodes-Cluj, Kozoktatas-București. În limba germană sunt publicate săptămânal Echo der Vortragsreihe-Reșița și Der Punkt-revistă lunară pentru tineri.

Celelalte minorități decât cea maghiară și germană au și ele publicații editate în limba lor maternă. Organizațiile minorităților naționale editează pentru acestea din urmă publicații în limbile minorităților respective. Astfel, în limba albaneză avem Prietenul Albanezului-București, bilingv; în limba armeană avem Ararat, în limba română și Nor Ghiank în limba armeană -București; pentru bulgarii din Banat avem Nasa Glas și Literaturna Miseli; pentru croați avem Hervatska și Grancica, ambele la Carașova; pentru greci avem Dialog cu timpul și Elpis-București; pentru italieni avem Siamodi nuovo insieme-București; pentru polonezi avem Polonus-Suceava, bilingv; pentru minoritatea rromă⁸ avem Șatra, Aven Amența și Asul de treflă- București, Șatra liberă-Slobozia, O Rromilor-Timișoara, Drom și Nicovalea-Sibiu; pentru rușii lipoveni avem Kitej Grad-Iași, bilingv și Zorile-București, bilingv; pentru sârbi avem ca publicații Nasa reci și Knijeni jivot- Timișoara, pentru tătari avem Karadeniz-Constanța, bilingv; pentru turci Hakses-Constanța, bilingv; pentru ucraineni avem Curierul ucrainian-București, în limba română, Ukrainski Visnek-București și Nas Holos-București.

Realitatea în materie de presă scrisă din România atestă relevanța care s-a dat art.11 paragraful 1, lit.e din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare care prevede că părțile care au aderat s-au angajat să încurajeze și/sau faciliteze menținerea a cel puțin unui

⁸ E. Pons, Țigani din România o minoritate în tranziție, Ed. L'Harmattan, 1995; ed. Compania, București 1999 pentru versiunea în limba română, pag.87

organ de presă în limbile regionale sau minoritare.

Dacă în privința publicațiilor în limba maghiară situația cantitativă și calitativă este satisfăcătoare, în ceea ce privește publicațiile altor minorități există anumite dificultăți legate de costurile care nu sunt acoperite datorită tirajelor scăzute, fiind nevoie de finanțarea apariției acestora cu sprijin din fondurile publice.

Există anumite probleme legate de dispersia publicațiilor în sensul că în anumite zone, în special cele locuite de populația maghiară, sunt suprapuneri pe același spațiu geografic a mai multor publicații din aceeași categorie și zone în care se întâlnesc publicații doar cu grad de acoperire local și unde concurența este doar între ziare orășenești sau județene.

6. Publicarea de articole de presă în limbile minoritare.

Existența unei diversități de publicații cu caracter bilingv sau numai în limba maternă constând în ziare, reviste cu apariție cotidiană, săptămânală, lunară sau chiar trimestrială, cu acoperirea unor domenii diverse constituie un cadru propice pentru publicarea de articole de presă în limbile minoritare.

Această stare de fapt, grefată pe dispozițiile constituționale în materie de libertatea presei în România, atestă relevanța care este dată art.11, paragraful 1, lit.e (ii) din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare în care se precizează că părțile care au aderat la Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare se obligă să încurajeze și/sau faciliteze publicarea de articole în limbile regionale sau minoritare în mod periodic. O asemenea garanție există chiar și pentru minoritățile mici, care prin organizațiile lor editează separat publicații cu apariție periodică în limbile lor materne.

IV. Acoperirea costurilor suplimentare pentru serviciile media

7. Acoperirea costurilor suplimentare pentru serviciile de radio și televiziune.

Societatea Română de Radiodifuziune realizează și difuzează prin studioul central și prin studiourile regionale emisiuni în limbile minorităților naționale.

Societatea Română de Televiziune difuzează la rândul ei o serie de emisiuni în limbile minorităților naționale, în special pe canalul TVR3. Mai mult decât atât, Societatea Română de Televiziune are în cadrul studioului central o secție de limbă maghiară și o secție pentru alte minorități.

Costurile pentru serviciile publice de radio și de televiziune ale celor două instituții sunt finanțate din fonduri publice. Prin aceasta, autoritățile române au dat relevanță art 11 paragraful 1 lit.f(i) din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare în care se dispune că părțile se obligă să acopere costurile mijloacelor de comunicare ce utilizează limbile regionale sau minoritare.

8. Acoperirea costurilor suplimentare pentru serviciile de presă.

Presa în limbile minorităților naționale nu funcționează în general după principii de piață. Veniturile obținute din publicitate nu acoperă financiar apariția publicațiilor, cu excepția presei de limbă maghiară.

O parte dintre comunitățile care reprezintă minoritățile naționale au publicații în limba maternă, dar organizațiile minorităților mici nu pot acoperi din fonduri proprii

costurile editării publicațiilor. În general, finanțarea apariției revistelor săptămânale, lunare sau chiar trimestriale care acoperă subiecte legate de cultura, obiceiurile și limba minorităților naționale este asigurată de Departamentul pentru Relații Interetnice, din fonduri publice. Aceasta este încă o dovadă a relevanței pe care autoritățile române au dat-o prevederilor art.11 paragraful 1 lit.f (ii) din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

V. Sprijinirea formării jurnaliștilor și a personalului pentru mijloacele de comunicare ce utilizează limbile minoritare.

9. Sprijinirea formării jurnaliștilor.

Sprijinirea formării jurnaliștilor se realizează atât cu sprijinul statului cât și cu sprijinul organizațiilor minorităților.

În cadrul universităților de stat există locuri finanțate de la bugetul de stat care sunt accesibile pregătirii jurnaliștilor în limba lor maternă. Universitatea Babeș Bolyai din Cluj – Napoca are o facultate de jurnalistică cu secții de limbă maghiară și de limbă germană.

În cadrul altor universități publice există departamente de jurnalistică în care studiile materiilor jurnalistice se face în limba română, fiind alocate la studii locuri pentru studenții care aparțin minorităților naționale.(de exemplu la Facultatea de Jurnalism de la Universitatea Andrei Șaguna din Constanța sunt alocate locuri pentru studenții de etnie turcă.)

Organizațiile minorităților naționale contribuie la formarea jurnaliștilor aparținând diferitelor etnii prin sprijinirea acestora de a participa la cursuri de jurnalism atât în limbile lor minoritare cât și în limba majorității.

O altă contribuție la formarea jurnaliștilor în limbile minoritare o au organizațiile non-guvernamentale. Centrul pentru jurnalism independent oferă diferite cursuri și programe de pregătire și specializare pentru jurnaliștii care scriu în limbile minorităților naționale.

Societatea Română de Televiziune organizează de asemenea cursuri de perfecționare pentru colaboratorii care realizează emisiuni în limbile minorităților naționale la canalul TVR3.

O situație specială o reprezintă Uniunea Jurnaliștilor Maghiari din România și o asociație a jurnaliștilor rromi care, pe lângă problemele legate de deontologie, de teme prioritare ale comunității, organizează și cursuri pentru jurnaliști.

Prin toate aceste elemente concrete se atestă că autoritățile statale dau relevanță prevederilor art.11 paragraful 1 lit.g din Carta Europeană a limbilor regionale sau minoritare

10. Sprijinirea formării personalului pentru mijloacele de comunicare.

Pe lângă redactori, realizatori, prezentatori, corespondenți, la realizarea programelor și emisiunilor participă și alte persoane de specialitate tehnică precum editori, cameramani,etc.

Membrii din echipa tehnică trebuie să stăpânească și ei limba în care se realizează și difuzează emisiunile. În această privință, doar redacțiile emisiunilor de limbă maghiară și germană au vorbitori în limbile respective în echipele tehnice. Pentru celelalte limbi minoritare personalul de suport tehnic stăpânește mai puțin limbile în care sunt produse emisiunile.

Considerăm că pentru a îmbunăți relevanța Cartei în această privință este necesar a se

acorda o mai mare atenție pregătirii personalului tehnic în a stăpâni limbile minoritare în care se difuzează emisiunile, prin organizarea de cursuri de limbă de către angajatori.

VI. Garantarea libertății de recepție directă a emisiunilor de radio și de televiziune sau de difuzarea de materiale de presă scrisă în limbile minorităților

11. Recepția directă a emisiunilor de radio, televiziune și a materialelor de presă scrise.

În România nu există restricții legate de recepția directă de radio, televiziune sau de difuzarea de materiale de presă scrisă în limbile minoritare.

În conformitate cu prevederile art.82 alin.4 din Legea audiovizualului nr.504/2002 în localitățile în care o minoritate națională reprezintă o pondere mai mare de 20%, distribuitorii vor asigura și servicii de transmitere a programelor care sunt libere la retransmisie, în limbile minorităților respective. Condițiile de retransmitere ale programelor de radio și televiziune difuzate pe teritoriul altor țări sunt prevăzute în aceeași lege.

Retransmisia poate fi realizată în baza unei autorizații prelabile dată de Consiliul Național al Audiovizualului. Nu necesită o autorizație prelabilă retransmisia de programe din țări ale Uniunii Europene care nu sunt supuse în țara de proveniență unor restricții, precum și retransmisia de programe din statele cu care România are încheiat un acord internațional de liberă retransmisie în domeniul audiovizualului.

În anumite zone ale țării, anumiți operatori de televiziune prin cablu includ în pachetele de programe pe care le oferă abonaților lor și canale ale televiziunilor țărilor învecinate. Prin aceasta se facilitează accesul populației vorbitoare a acestor limbi de pe teritoriul României la programe de televiziune în limbile materne ale minorităților naționale.

În general, persoanele aparținând minorităților care locuiesc în zonele de frontieră urmăresc frecvent emisiunile radioului și televiziunii din țara maternă.

În materie de presă scrisă, este asigurată libera circulație a informațiilor prin difuzarea publicațiilor în limbi ale minorităților naționale care sunt editate în limbile vecine.

Atât prin dispozițiile art.82 alin.4 din Legea audiovizualului nr.504/2002 cât și prin situația concretă privind libertatea de recepție directă a emisiunilor de radio și televiziune ale țărilor învecinate dar și prin libera difuzare a presei scrise, autoritățile române au dat relevanță art. 11 paragraful 2 din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare în care se dispune că părțile se angajează să garanteze libertatea de recepție directă a emisiunilor de radio și de televiziune ale țărilor învecinate realizate într-o limbă folosită într-o formă identică sau apropiată de o limbă regională sau minoritară.

12. Limitări ale libertății de recepție directă și de liberă circulație.

Exercitarea libertății de recepție directă a emisiunilor de radio și de televiziune ale țărilor învecinate cât și libera circulație a informațiilor prin presa scrisă poate fi supusă anumitor formalități, condiții ori restricții.

Pentru protecția securității naționale, a integrității teritoriale sau a siguranței publice, a apărării ordinii și prevenirii crimei, a protecției sănătății sau a moralei, a protecției reputației sau a drepturilor altora, a împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau pentru garantarea imparțialității puterii judecătorești, recepția directă a emisiunilor de radio și

televiziune sau difuzarea materialelor de presă scrisă poate fi condiționată, cenzurată sau restricționată. Aceste măsuri trebuie luate pentru protejarea unor valori fundamentale care țin de ordine publică și morală.

VII. Reprezentarea intereselor vorbitorilor limbilor minoritare în structurile publice de reglementare a activității mass-media.

13.Reprezentarea minorităților naționale în Consiliul Național al Audiovizualului. Consiliul Național al Audiovizualului este autoritate publică autonomă în domeniul serviciilor media audiovizuale.

În calitate de garant al interesului public în domeniul comunicării audiovizuale, Consiliul Național al Audiovizualului are obligația de a proteja cultura și limba română dar și cultura și limbile minorităților naționale.

Consiliul Național al Audiovizualului este format din 11 membri care sunt numiți pentru un mandat de 6 ani de Parlamentul României. Propunerile pentru alegerea membrilor sunt făcute astfel: Senatul 3 membri; Camera Deputaților 3 membri; Președintele României 2 membri; Guvernul 3 membri.

Este adevărat că această autoritate se află sub control parlamentar și că legea de reglementare a activității sale nu prevede expres ca din structura sa să facă parte și reprezentanți ai minorităților naționale sau ai vorbitorilor limbilor minoritare, dar o bună protecție a culturii și limbilor minorităților naționale nu ar putea fi asigurată dacă la actele de decizie ale autorității respective nu ar participa și reprezentanți ai minorităților.

În realitate, chiar dacă legea nu prevede explicit prezența unor reprezentanți ai minorităților naționale sau ai vorbitorilor limbilor minoritare în componența Consiliului, încă de la înființarea acestei autorități și până în prezent a făcut parte din componența sa cel puțin un membru aparținând minorităților naționale.

Prin includerea în componența Consiliul Național al Audiovizualului a unui reprezentant a minorităților naționale s-a dat relevanță art.11 paragraful 3 din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare potrivit căruia părțile s-au angajat să vegheze ca interesele vorbitorilor limbilor regionale sau minoritare să fie reprezentate sau luate în considerare în cazul structurilor eventual create, în conformitate cu legea, având ca sarcină garantarea libertății și a pluralității mijloacelor de comunicare.

14. Reprezentarea minorităților naționale în consiliile de administrație ale Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune.

Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune sunt persoane juridice de drept public care au obligația să asigure prin activitatea lor libera exprimare a ideilor și opiniilor, libera circulație a informațiilor și să promoveze cu competență și exigență valorile limbii române, creațiile autentice culturale, științifice naționale și universale precum și pe cele ale minorităților naționale.

Potrivit art. 20 alin.2 din Legea nr.41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune, consiliul de administrație al fiecărei Societăți se compune din 13 membri desemnați prin votul majorității senatorilor și deputaților în ședința comună a celor două Camere.

Listele de candidați pentru componența consiliului de administrație sunt propuse după

cum urmează: grupurile parlamentare din cele două Camere fac propunere pentru opt locuri; Președintele României pentru un loc; Guvernul României pentru un loc; personalul de specialitate din serviciile publice de radiodifuziune și cele de televiziune face propuneri pentru două locuri; grupurile parlamentare ale minorităților naționale pentru un loc.

Rezervarea unor locuri și ocuparea efectivă a acestora în consiliile de administrare ale Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune de către reprezentanții minorităților naționale este încă o dovadă a relevanței care s-a dat art.11 paragraful 3 din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare.

Bibliografie:

Izvoare:

Constituția României

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale

Legea nr.41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune

Legea audiovizualului nr.504/2002

Legea presei din Republica Socialistă România nr.3/1974

Legea nr.544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public

Tratate, manuale, studii

J.C. Bertrand, O introducere în presa scrisă și vorbită, Ed. Polirom, București 2001

M. Coman, Introducere în sistemul mass-media, Ed. Polirom, București 1999

V. Cuilenburg, Știința comunicării, Ed. Humanitas, București 1998

D.C. Dănișor, Drept constituțional și instituții politice, vol. I Teoria general. Tratat, Ed. C.H. Beck, București 2007

N. Miulescu, Știința administrației, Ed. Universul Juridic, București 2010

I. Muraru, E.S. Tănăsescu, Constituția României. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București 2008

G.M. Preduca, Drepturile omului-valențe juridice și canonice, Ed. C.H. Beck, București 2001

D. Popa, Mass-media astăzi, Ed. Institutul European, Iași, 2002

E. Pons, Țigani din România - o minoritate în tranziție, Ed. L'Harmattan, 1995; ed. Compania, București 1999 pentru versiunea în limba română

B. Selejan-Guțan, Drept constituțional și instituții politice, Ed. Hamangiu, București 2008